

Hoe een oorlog verlopen kan

Rik Coolsaet

Geen enkele oorlog loopt zoals gepland. Militairen weten dat uit ervaring. De eerste 24 uur loopt alles naar plan. Vanaf de tweede dag botsen de krijgsverrichtingen op de realiteit van het strijdtoneel en de internationale omgeving. Onverwachte gebeurtenissen beïnvloeden dan het verdere verloop van de strijd en maken de afloop onvoorspelbaar. Als het stof van de strijd is gaan liggen, geeft de wereld dan een aanblik die niemand bij het begin van de gevechten had vermoed. De eerste preventieve oorlog van de twintigste eeuw, de eerste wereldoorlog, is hiervan een dramatisch schoolvoorbeeld.

Drie dagen na het begin van de gevechten kan niemand met enige zekerheid zeggen welke onverwachte wendingen de Irak-oorlog zal nemen. Maar toch lijkt het erop alsof sommige kiemen al geplant zijn, op het terrein, op de diplomatieke scène, maar ook in de Verenigde Staten zelf. Of die kiemen wortel zullen schieten, zal nog moeten blijken. Maar men kan er maar beter van bewust zijn, zodat men later niet verrast is.

Op het terrein is alvast de – toegegeven, door velen onrealistisch geachte – hoop verzwonden dat het regime van Saddam in elkaar zou stuiken als het eerste schot werd gelost. Dat was de bedoeling van het openingssalvo drie dagen geleden.

Significanter lijkt echter de onverwachte weerstand die de Amerikaanse en Britse troepen in deze eerste dagen hebben ondervonden. De meeste waarnemers hadden *on* en *off the record* voorspeld dat, afgezien van het gevaar voor chemische of biologische wapens, de opmars naar Basra zo goed als ongehinderd zou verlopen. De beste eenheden van het Iraakse leger hadden zich immers uit het gebied tussen Basra en de grens met Koeweit teruggetrokken naar Bagdad. De omgeving van Basra was dus grotendeels ontruimd door het Iraakse leger. Zowel in Oemm Qasr (zuidoosten van Basra) als rond Nasiriyah (noordwesten van Basra) boden Iraakse eenheden echter onverwacht meer verzet dan voorspeld. In het geheel van de krijgsverrichtingen zullen dit wellicht schermutselingen blijken te zijn, maar ze voorspellen wel weinig goeds als de Belgische redemptorist Vincent Van Vossel het bij het rechte eind heeft. Van Vossel woont al bijna dertig jaar in Bagdad. Tot verbazing van vele luisteraars verklaarde hij gisteren aan de VRT dat naar zijn inschatting 70 procent van de Irakezen achter Saddam Hoessein staan. Lijf-aan-lijfgevechten in de straten van Bagdad en Tikrit, met tal van doden aan beide zijden, zijn immers terecht de grootste nachtmerrie van de Amerikaanse en Britse planners.

Ook in Noord-Irak zou het wel eens kunnen dat de Amerikanen het moeilijk gaan hebben de controle op het terrein te blijven verzekeren. Noord-Irak bevat de kiemen van een onontwarbaar kluwen van oorlogen in de oorlog. Er is niet alleen de aangekondigde versterking van de Turkse troepen in het Koerdische Noord-Irak – tegen de expliciet wens in van de Verenigde Staten. Er is vervolgens de dreigende spanning op het ogenblik dat de Koerdische Irakezen die destijds door Saddam werden Verjaagd, hun bezittingen

zullen gaan terugkomen van de Arabische Irakezen die daar intussen hun intrek hadden genomen. Maar er is meer aan de hand in die regio. Vandaag wordt er nog niet over gesproken, maar ook Iran speelt in Noord-Irak mee. Ook een door Teheran gesteunde sji'itische militie van Iraakse ballingen, de Badr-brigade, is er posities aan het innemen. Hun aantal wordt momenteel geschat op enkele honderden, maar de militie zou in totaal op zowat 15.000 man kunnen rekenen. Militair niet opgewassen tegen Turkije of de Verenigde Staten, toch kan zij voor heel wat onrust en vooral een onzekere geopolitieke kettingreactie zorgen.

En, ten derde, niemand kan nu voorspellen wat er op het terrein gaat gebeuren als de Sji'iten, de onderdrukte meerderheid in Irak, van de val van het Soennitische Saddam-regime gebruik gaan maken om hun gerechtvaardigde plaats op te eisen in de Iraakse staat. De bloedige afrekeningen die volgden op de Golfoorlog van 1991, zijn geen goede voorbode.

Het **diplomatieke toneel** vervolgens. Ondanks de solidariteit op het terrein lopen de diplomatieke toekomstplannen van Londen en Washington niet parallel wat betreft het post-Saddam Irak. De eerste wenst een centrale rol voor de Verenigde Naties inzake de opvang van vluchtelingen, de humanitaire hulpverlening en de wederopbouw van het land. De tweede wenst zoveel de touwtjes zoveel mogelijk in eigen handen te houden om niet opnieuw met een amechtige stabilisatie te zitten zoals in Afghanistan na de val van de Taliban. Gisteren keerde Clare Short, de Britse minister voor ontwikkelingssamenwerking, met lege handen terug uit New York en Washington. Zij had gehoopt steun te vinden voor een Brits initiatief om aan de VN een centrale rol te geven bij de wederopbouw en het interim-bestuur van Irak. Zij moest echter constateren dat het Pentagon en het Witte Huis intussen gestart waren met de uitbesteding van de eerste opdrachten voor de wederopbouw van de infrastructuur en de organisatie van gezondheidszorg en onderwijs. Afgezien nog van het feit dat enkel Amerikaanse bedrijven daarvoor in aanmerking kwamen, was het haar visie dat de Amerikaanse en Britse bezettingsmacht de bevoegdheid daartoe gewoon niet hebben. Daarnaast moest ze ook constateren dat de VN-verantwoordelijken niet van plan waren zich te installeren in de rol van onderaannemers van de Verenigde Staten. Deze positie kreeg de steun van Parijs en Moskou. Hier dreigt dus een diplomatiek isolement dat een zware inspanning zal vragen van de Amerikaanse schatkist. In tegenstelling tot de Golfoorlog van 1991 die voor 80 procent door de bondgenoten werd betaald, zullen de Verenigde Staten ditmaal het grootste deel van de kosten moeten dragen.

Ten slotte zijn er ook in de **Amerikaanse samenleving** zelf kiemen aanwezig die tot onverwachte ontwikkelingen kunnen leiden. Een oppervlakkige lectuur van de pers suggereert dat de Amerikaanse bevolking zich traditiegetrouw rond haar president heeft geschaard, nu Amerika in oorlog is. Bij nader toezien is het toch wat ingewikkelder. De twee laatste peilingen, van de *Washington Post* (gisteren) en de *New York Times* (vandaag) geven opvallend soortgelijke indicaties van ongerustheid en ambivalentie tegenover de oorlog.

Het is juist dat een meerderheid achter de president is gaan staan (70 procent volgens de NYT, 65 procent volgens de WP). Dat betekent echter dat bijna een derde van de Amerikaanse bevolking (27 procent volgens de NYT, 29 procent volgens de WP) hun president niet steunt. Niet alleen kon Bush sr. in 1991 op een veel grotere steun rekenen dan zijn zoon nu. Bush jr. kan daarenboven slechts rekenen op de helft van de Democratische stemmen en 93 procent van de Republikeinen – wat ten tijde van zijn vader respectievelijk 81 en 84 procent was. Deze verdeeldheid is vergelijkbaar met die ten tijde van de Vietnamoorlog.

Wat op termijn voor problemen kan zorgen, is dat de Republikeinen vastbesloten zijn om hun binnenlandspolitieke paradepaardje – de aanzienlijke belastingverlaging, aangekondigd door de president – door te duwen, ondanks de oorlog en de kosten die daarmee gepaard gaan. Deze belastingverlaging komt vooral de rijksten onder de Amerikanen ten goede en zal het snel toenemende overheidsdeficit nog verder doen toenemen – waar alle Amerikanen, arm en rijk, de gevolgen van moeten dragen.

Om het eenvoudig te zeggen: als de oorlog in Irak moeilijker verloopt dan verwacht en de economische gevolgen hiervan samenvallen met de Republikeinse obsessie inzake belastingvermindering, dan zal blijken dat er inderdaad een ander Amerika bestaat.

(22 maart 2003)